

I

Het was allemaal begonnen met die man van Archieven, al had hij zelf niets in de gaten, met zijn stramme, barse manier van doen, zijn superieure ouddenk-manieren. De man die door Syme 'Ouwe Sikkeneur' werd genoemd.

Niet dat hij voor Julia echt een onbekende was. De afdelingen Fictie, Archieven en Wetenschap aten de tweede maaltijd allemaal tegelijk om dertienhonderd en zo leerde je iedereen wel van gezicht kennen. Maar tot dan toe was hij altijd alleen Ouwe Sikkeneur geweest, de man die eruitzag alsof hij net een vlieg had ingeslikt, die meer hoestte dan hij sprak. Kameraad Smith heette hij eigenlijk, al paste dat 'kameraad' op de een of andere manier niet bij hem. En als het raar voelde om iemand 'kameraad' te noemen, kon je zo iemand natuurlijk beter helemaal niet aanspreken.

Tenger van postuur en lichtblond was hij. Knap, tenminste als hij niet altijd zo zuur zou kijken. Nooit zag je hem lachen, of hooguit met die gemaakte grijns van vrome partijliefde. Toen Julia eens de fout maakte naar hém te lachen, kreeg ze een blik terug waarvan de melk zou schiften in je glas. Mensen zeiden dat hij heel goed was in zijn werk, maar geen kans maakte op promotie omdat zijn ouders onpersonen waren geweest. Dat moest hem verbitterd hebben.

Toch was het vervelend om te zien hoe Syme hem treiterde. Syme werkte op de afdeling Wetenschap van het ministerie van Waarheid aan de ontwikkeling van nieuwe woorden voor de

Nieuwspraak. Die waren bedoeld om het denken van de mensen te zuiveren, maar het was vooral irritant lastig om ze jezelf aan te leren. De meeste mensen modderden er wel mee voort, maar Ouwe Sikkeneur Smith kreeg zelfs ‘ongoed’ niet over zijn lippen zonder erbij te kijken alsof hij er zijn tong aan brandde. Voor Syme reden genoeg om achter hem aan te lopen alsof hij zijn beste vriend was, zodat hij hem met Nieuwspraakwoorden kon bestoken en zijn gezicht zien betrekken. Smith kon ook niet tegen openbare terechtstellingen, dus vertelde Syme graag honderduit over de mannen die hij aan de galg had zien bungelen, waarbij hij hun doodsreutel nadeed en zei dat het zo’n mooi gezicht was om hun tong uit hun mond te zien hangen. Smith trok dan groen weg. Dat waren dingen waar Syme schik in had.

Julia had de man maar één keer gesproken, toen ze in de kantine bij elkaar aan tafel waren beland. Toen zag ze nog wel iets in hem. Er werkten zo weinig knappe mannen bij Waarheid en ze had gedacht dat een verliefdheidje op Smith misschien iets kon zijn om een saaie dag mee door te komen. Dus had ze met meer enthousiasme dan de onderwerpen verdienden zitten rebbelen over het nieuwe Driejarenplan, en dat ze bij Fictie gelukkig nieuwe medewerkers hadden gekregen, Grote Broer zij geprezen, en hoe ging het bij Archieven?

In plaats van antwoord te geven had hij zonder haar aan te kijken gevraagd: ‘Dus je werkt aan een van de fictiemachines?’

Daar moest ze om lachen. ‘Ik repareer alles wat stukgaat, kameraad. Dat is meer dan één machine. Dat zou me een mooie machine zijn, die je de hele dag moet repareren!’

‘Ik zie je altijd met een moersleutel rondlopen.’ Zijn blik gleed naar de rode sjerp van het Antiseks Jeugdverbond om haar middel en hij keek snel weer weg, alsof hij een elektrische schok had gekregen. Ze zag dat die sukkel bang voor haar was. Hij dacht dat ze hem zou aangeven voor mistucht – alsof zij kon

zien wat voor vunzige gedachten er allemaal in zijn hoofd broeiden!

Nou ja, toen had een gesprek niet veel zin meer. Ze hadden zwijgend verder gegeten.

De dag dat het veranderde was de ochtend dat O'Brien bij Fictie rondliep, een sombere ochtend in april met een nare storm waarin heel Londen piepend en krakend door zijn hoeven leek te gaan. Door het bezoek van O'Brien was het een gekkenhuis bij Fictie – alle medewerkers wilden laten zien dat ze zich uit de naad werkten – maar Julia had juist weinig te doen. De hele ochtend stond ze op de omloop te wachten tot er een geel vlaggetje opging van iemand bij wie een defect moest worden verholpen. Normaal gesproken schoot er om de haverklap ergens eentje omhoog en holde Julia de hele dag van hot naar her om telkens hetzelfde liedje te horen: 'Er zit een vreemde ratel in, kameraad... O, nu net even niet. Maar kun je toch even kijken?' Meestal was zo'n onderhoudsverzoek niet meer dan een excuus om ertussenuit te knijpen voor een babbeltje en een glaasje je-never en Julia speelde het spel altijd mee, schakelde de machine uit en deed alsof ze op zoek ging naar de oorzaak van het vermeende probleem.

Maar nu ratelde er nergens wat. Niemand wilde het risico lopen om door O'Brien voor saboteur te worden aangezien. Julia liep de hele ochtend over de omloop te ijsberen, ze snakte naar een peuk maar wist dat een sigaret genoeg was om een indruk van strafbaar werkverzuim te wekken.

Fictie was een enorme fabriekshal zonder ramen die de onderste twee kelderverdiepingen van het ministerie van Waarheid besloeg. De meeste ruimte werd er ingenomen door de acht reusachtige plotmachines, op het oog simpele vierkante dozen van glanzend metaal. Als je ze opende, bleek hun binnen-

ste uit een wirwar van tandwielen en sensoren te bestaan. Julia en haar collega Essie waren de enigen die wisten hoe je daarin rond kon kruipen zonder brokken te maken. Het centrale mechanisme was de caleidoscoop. Daaraan zaten zestien grijpers die verhaalonderdelen konden uitkiezen en verplaatsen: honderden metalen plotstaafjes waarvan er telkens enkele werden gekozen of verworpen tot ze een geheel vormden dat bij elkaar paste. Zo'n geslaagd patroon werd dan, ook weer mechanisch, op een gemagnetiseerde plaat in elkaar gelegd. Die plaat werd in een inktbad gedoopt, dan naar buiten gedraaid en op een rol papier gestempeld. Het aldus bedrukte stuk papier werd uitgesneden en door een productie leider uit de machine gehaald.

Het resultaat was een gerasterde afdruk, gekscherend een 'bingokaart' genoemd, met codes voor alle verhaalelementen: genre, hoofdpersonages, sleutelscènes. Een van de mannen van de sectie Herschrijven had weleens geprobeerd Julia uit te leggen hoe je zo'n kaart moest lezen, maar zonder succes. Zelfs na vijf jaar werken met deze machines was die code voor haar nog net zo ondoorgrondelijk als Oostaziatisch beeldschrift.

Nu zag ze een productie leider die een nieuw vel van de rol trok en de inkt droogwapperde. Toen hij het droog genoeg vond, rolde hij het op, stopte het in een groene koker en duwde die in de buizenpost. Van waar Julia stond kon ze de koker door de doorzichtige plastic slangen aan het plafond zien floepen naar een vergaarbak aan de zuidkant van de hal. Daar zat de sectie Herschrijven, lange rijen mannen en vrouwen die in spreek-schrijvers zaten te prevelen om de bingokaarten te vertalen in verhalen en romans. Maar aan die fase kwam geen apparatuur meer te pas, dus daar hield Julia's belangstelling op.

Wat haar mateloos intrigeerde, was het mechanisme van de plotmachines, hoe dat werkte en hoe het kon vastlopen. Ze kende de samenstelling van de inkt en mocht graag uitleggen

waarom het blauw vaak problemen gaf. Ze wist hoe het papier op zijn plek werd gehouden en waardoor het kon vastlopen of kreuken. Ze was zich bijna pijnlijk bewust van de onderdelen die binnenkort aan vervanging toe waren en wist hoe ze de aanvragen daarvoor zo moest opstellen dat ze niet door de Commissie Middelen werden afgewezen. Maar de boeken die op deze manier werden geproduceerd, kende ze nauwelijks en lieten haar koud.

Een van de kerels van Herschrijven had haar ooit verteld dat het hem tegenwoordig ook zo verging, terwijl hij vroeger boeken verslond. ‘Ze zeggen dat je nooit in een worstfabriek moet gaan werken als je van worst houdt. Dan gaat het je tegenstaan. Dat heb ik met boeken.’ Wat Julia betreft ging die regel voor worst niet op. Ze had vaak genoeg zelf worst gemaakt én met smaak opgegeten. Voor een weddenschap had ze zelfs eens een worst rauw opgegeten. Maar de regel ging wel op voor *Victorie aan de revolutie: alles voor Grote Broer* of *Verpleegster aan het front VII: Larissa*.

Terwijl ze dit stond te overdenken, besepte ze ineens dat ze met haar blik onwillekeurig O’Brien volgde op zijn gang door de fabriekshal, waar hij af en toe iemand aansprak, een paar vragen stelde en iedereen vriendelijk toelachte. Verder van hem af stond iedereen met het gezicht in de plooi over het werk gebogen. Ze deden hun best om zelf op een machine te lijken, wat velen indrukwekkend goed afging. Maar dichterbij O’Brien keerden alle gezichten zich met schuchtere hoop naar hem toe, als bloemen die naar de zon toe draaien. Nogal wat werknemers hadden zich van hun post gewaagd en stonden verrukt om hem heen te luisteren naar wat hij te vertellen had. Een babbelaar met een lid van de Kernpartij was natuurlijk altijd belangrijker dan je werk.

Vanaf de omloop viel vooral het fysieke contrast op tussen O’Brien en zijn gehoor. O’Brien droeg de gitzwarte kernpar-

tij-overall van dik Amerikaans katoen die hem zo als gegoten zat dat hij wel op maat moest zijn gemaakt. Alle anderen waren randpartijleden en droegen een blauwe overall van viscose die ofwel te strak of lachwekkend ruim zat. Na één keer dragen begon de viscose al te lubberen bij de knieën, na twintig keer was de stof daar dik van het stopwerk. De kleurstof vervaalde in de was, zodat elke overall net een andere tint blauw vertoonde en vlekkerig was waar de kleur ongelijkmatig verbleekte. O'Brien was een grote stevige man, de mensen van Fictie waren ofwel akelig schriel of zo rond als een ton. Ze stonden haast permanent krom van de onderdanigheid terwijl O'Brien met zijn kaarsrechte gestalte meer weg had van een bokser. Je dacht steeds dat zijn knokkels wel geschaafd zouden zijn en zijn neus gebroken, terwijl hij in werkelijkheid nog geen schrammetje vertoonde. En zo charmant als hij was: hij trad elke man tegemoet alsof het een goede vriend was en gaf iedere vrouw het gevoel dat hij zijn oog op haar liet vallen. Allemaal gespeeld natuurlijk, en toch kon je niet anders dan hem aardig vinden.

Hij deed Julia denken aan een speelfilm die ze eens had gezien over een lid van de Kernpartij die gestrand was in de Tweede Landbouwzone en daar uiteindelijk de oogst had gered. Hij was de enige die zag dat het graan werd bedreigd door een piepklein insect waardoor het van binnenuit werd aangevreten. Dit was te danken aan zijn superieure intellect, gesymboliseerd door het deftige brilletje op het puntje van zijn neus. Met het aanbreken van de oogst vouwde hij dat brilletje echter op, stopte het in zijn zak en liet de boeren verstedd staan van zijn brute kracht. Meisjes zwijmelden weg en de arbeiders bulderden van het lachen om zijn volkse grappen. O'Brien was precies eender, tot het goudgerande brilletje en de smachtende jonge vrouwen aan toe. Julia had het nog niet gedacht of daar verscheen bij Machine 4 ineens Margaret aan zijn zijde, een van haar huis-

genoten, die lachte om alles wat O'Brien zei, met een blos op haar wangen en een hand in haar donkerblonde haar. Margaret werkte niet eens bij Fictie, ze had daar niets te zoeken. En achter haar stonden Syme en Ampleforth, die net als zij op de tiende verdieping werkten. Ze moesten alle drie hebben gehoord over O'Briens komst en naar beneden zijn gesnel.

Julia wendde geërgerd haar blik af, want eigenlijk zou ze zelf een praatje moeten maken met O'Brien. Niet om zijn mooie blauwe ogen, maar om uit te vissen of hij thuis nog iets te repareren had. Dat hadden ze meestal wel: de mensen van Huisvesting lieten vaak lang op zich wachten en als ze al langskwamen, hadden ze nooit de juiste onderdelen bij zich. Julia deed reparaties bij mensen thuis omdat ze van de uitdaging hield (zei ze), maar bijna altijd kreeg ze ook wel vijftig dollar toegestopt. En bij kernpartijleden loonde het ook de moeite als ze niets betaalden. Dat kon zelfs gunstiger zijn: dan werd je meer als vriend behandeld. Julia had gehoord van mensen die een nieuwe baan of woning aan dit soort vrienden te danken hadden.

O'Brien zou een ideale 'vriend' zijn. Toch bleef Julia op de omloop staan, haar gezicht een masker van plichtsbesef en waakzaamheid. Ze huiverde bij de gedachte om hem te benaderen. O'Brien was van Liefde.

Op dat moment werden alle machines uitgeschakeld. Zoëvend kwamen de wielen tot stilstand, als een groot beest dat met een zware zucht zijn logge lijf op de grond vlijt. In de stilte die daarop volgde – een geladen stilte, een stilte als de doofheid na een bomexplosie – klonk de fluit voor de Twee Minuten Haat.

Net als een tiental andere afdelingen deed Fictie zijn Haat bij Archieven. Daar hadden ze genoeg plek: de helft van de kantoren was er ontruimd bij de Kleine Aanpassing van '79. Het was voor de mensen van Fictie ook een fijne afwisseling, want zij

waren in de diepte verstoken van daglicht en Archieven zat op de tiende verdieping, met een hele batterij ramen aan vier kanten. Het nadeel was dat ze er niet met de lift naartoe mochten: traplopen is gezond, kameraden! En dan waren er ook nog eens drie ‘spookverdiepingen’ waar de voorheen bedrijvige kantoren nu leegstonden. Eigenlijk was de tiende etage dus de dertiende, zodat je niet alleen drie extra trappen te lopen had, maar ook al die etages-van-de-doden moest passeren.

In het trappenhuis hing op elke verdieping een groot telescherm. Syme en Ampleforth, die moeite hadden met al die trappen, hielden daar telkens halt, zogenaamd uit belangstelling voor wat er op het scherm werd gezegd, maar vooral om uit te hijgen en het zweet van hun voorhoofd te wissen. Julia had de gewoonte om in het voorbijgaan even naar elk scherm te glimlachen en stelde zich voor dat een of andere verveelde man aan de monitor dan opfleurde als hij haar zag. Het traplopen deerde haar niet. Ze was zesentwintig, in de kracht van haar leven en beter doorvoed dan ooit tevoren. Vandaag had ze na die lange saaie uren zonder werk des te meer energie en draafde ze zowat de trappen op, kletste met iedereen, pakte mensen bij de hand en lachte om hun grappen. ‘Kruidje-hou-van-mij’ was Symes bijnaam voor haar, en dat stak haar weleens, maar het had veel erger gekund. Pas toen ze bijna boven waren hield ze abrupt in omdat ze zag dat ze anders O’Brien zou passeren. Eenmaal op de verdieping van Archieven liep ze dus vlak achter hem de zaal in.

Het eerste wat ze daar zag was Smith – de Ouwe Sikkeneur. Hij stond stoelen klaar te zetten en ging daar zo in op dat hij er ineens verrassend aardig uitzag. Een magere man van rond de veertig met grijze ogen en lichtblond haar, die wel wat weg had van de man op de poster ‘Eer Onze Hoofdarbeiders’, maar dan natuurlijk zonder de telescoop. Het was alsof hij droomde van iets kouds maar verfijnds. Misschien dacht hij aan muziek. Hij

bewoog met zichtbaar genoeg door de ruimte, al liep hij een beetje mank. Je kon zien dat hij graag fysiek iets nuttigs deed.

Maar toen zag hij haar en van weerzin verstrakte zijn mond. Julia schrok van die intense verandering: van havik naar reptiel. Ze dacht: wat jij nodig hebt, is een goeie beurt! Ze moest bijna lachen, want het was natuurlijk echt zo. Zijn grote probleem was niet dat zijn ouders onpersonen waren geweest, of dat hij de ontwikkeling van de partijleer niet kon bijbenen, en ook niet dat nare hoestje. Waar Ouwe Sikkeneur aan leed was een duidelijk geval van seksgebrek. En dat was natuurlijk de schuld van de vrouw. Wie anders?

Toen hij ging zitten nam Julia zonder er echt over na te denken vlak achter hem plaats. Ze vergoelijkte het voor zichzelf met het argument dat ze daar aan de raamkant zat. Maar toen hij verstarde, onaangenaam getroffen door haar aanwezigheid, scheidde ze er een treiterig genoeg in. Ze zat naast een half-hoge boekenkast waar maar één boek in stond: een oud Nieuwspraakwoordenboek uit 1981, nu overdekt met een dunne laag stof. Ze stelde zich voor dat ze een vinger door het stof haalde en er iets mee in zijn nek schreef – misschien de J van Julia – al zou ze dat natuurlijk nooit echt doen.

Het enige probleem was dat ze hem van zo dichtbij kon ruiken. Hij zou eigenlijk naar schimmel moeten ruiken, maar wat ze rook was prettig mannezweet. Toen viel haar blik op zijn haar, dat dik en fijn was en misschien wel aangenaam zacht zou aanvoelen. Het was niet eerlijk dat knappe mannen door de Partij werden verpest. Met de Ampleforth's en Symes mochten ze hun gang gaan, als ze de Smiths maar voor haar overlieten.

En welja, daar kwam Margaret naast Smith zitten, en O'Brien weer naast Margaret. Margaret en Smith negeerden elkaar. Zo waren ze bij Archieven allemaal. Het was verraderlijk werk, de hele dag oudgedenken lezen, en de archiefmedewerkers bewaarden

afstand tot elkaar. Maar wat Julia nu dwarszat, was de vraag waarom O'Brien zo achter Margaret aan hobbelde. Hij kon toch onmogelijk blij zijn met het flemen en smachten van die grijze muis?

Julia wendde het hoofd af – altijd de veiligste keuze als iemand iets merkwaardigs deed – en staaarde door het raam naar buiten. Net op dat moment fladderde er een stuk krantenpapier langs, dat wild rondtuimelde in de lucht voordat het ineens openklapte en de diepte in dook naar de daken beneden. Vanaf deze hoogte waren de proleswijken niet van de partijwijken te onderscheiden, altijd een rare gewaarwording. Het duurde ook even voor je de gaten zag die door de bombardementen in de stad waren geslagen: op straat werd je erdoor omgeven en leek Londen soms meer krater dan stad. Overdag mocht er niet voor privégebruik worden gestookt, dus zag je alleen hier en daar een pluimpje rook opkringelen waar zich een AI-eetzaal bevond. Ook de stroom was op rantsoen en de vuile ramen van onverlichte kantoorgebouwen hadden de sombere glans van de zee.

Een klein deel van het uitzicht werd belemmerd door het gigantische telescherm op het gebouw van Verkeer vlakbij, met bewegende beelden die de illusie schiepen dat het daglicht voortdurend flikkerde en subtiel veranderde. Het scherm herhaalde telkens dezelfde serie beelden. Eerst een groep gezond blozende kinderen die zich in alle onschuld vermaakten in een speeltuin. In de verte werd een schimmige en groeiende groep viespeuken en Euraziaten en kapitalisten zichtbaar die hun smerige klauwen naar de kinderen uitstrekten. Vervolgens schoof daar een afbeelding van Grote Broer overheen, de schurken verdwenen uit beeld en aan de hemel verscheen de leus **BEDANKT, GROTE BROER, VOOR ONZE VEILIGE JEUGD!** Daarna verschenen diezelfde kinderen weer, nu in het uniform van de jeugdorganisatie, de Spionnen: grijze shorts, blauw hemd en rode das.

Blij kijkende Spionnen marcheerden met een Engsoc-vlag en de slogan aan de hemel veranderde in KOM BIJ DE SPIONNEN! Dan volgde een fade-out en keerde het beginbeeld terug.

Boven dit scherm wemelde het in de lucht van de helikopters. Eerst zag je de grote, waarvan het geluid zelfs door het dikke vensterglas heen drong. Hun bemanning bestond uit een piloot en twee boordschutters, en soms zag je een van de schutters achtteloos in de open deur van zo'n heli zitten met zijn zwarte geweer tegen een knie geleund. Dacht je eenmaal aan de heli's, dan vielen je lager in de lucht ineens ook de zwermen microkopters op, als kinderen van de grote helikopters. Ze waren onbemand en werden op afstand bediend. Ze werden alleen gebruikt om toezicht uit te oefenen, en in de wijken van de randpartijleden gebeurde het vaak genoeg dat je opkeek van een bezigheid en ineens zo'n micro voor je raam zag hangen, als een nieuwsgierige vogel.

Maar wat in het uitzicht hier toch het meest in het oog sprong, was het ministerie van Liefde. Dat verrees uit de wirwar van ruïnes en laagbouw als een witte vin uit troebel bruin water. Op de glimmende buitenkant zag je de piepkleine figuurtjes van de arbeiders aan een ragfijn netwerk van kabels de griezelig sneeuw witte gevels boenen. Afgezien van het verwaarloosbare detail van die arbeiders was het hele gebouw zo wit dat het de indruk wakte van een afwezigheid: een doorgang naar het niets die de groezelige stad en de bewolkte hemel doorsneed. Het gebouw van Liefde had geen enkel raam, wat de strenge schoonheid van de architectuur iets verstikkends gaf. Julia had weleens horen zeggen dat de muizen daar geen ogen hadden: er was geen licht, dus ze hadden er toch niets aan. Dat was natuurlijk lulkoek. Ook als er een stroomstoring was, bleven de vier grote ministeriegebouwen altijd verlicht. Toch zaten die mythische blinde muizen haar dwars. Ze stonden symbool voor de echte

verschrikkingen binnen die muren, verschrikkingen die je niet kon zien en waarover je alleen kon fantaseren.

Achter Liefde verrees in het zuidwesten de bescheidenere glazen toren van het ministerie van Welvaart, flonkerend van het licht. Verder naar het zuiden was het ministerie van Vrede alleen zichtbaar als een gloed in de nevel. En daar weer achter zag Julia een vaag groen waas, wellicht de weidegronden aan de stadsrand zelf. Ze stelde zich dat waas altijd voor als de provincie Kent – of de Semi-Autonome Zone 5, zoals die eigenlijk heette – waar ze was opgegroeid.

De meeste andere medewerkers van Waarheid waren in Londen geboren en liepen langs de ramen zonder ook maar een blik naar buiten te werpen, maar Julia kon er nooit genoeg van krijgen. Ze vond het zelfs mooi om te zien hoe gehavend en vervalLEN de stad was als je de partijwijken achter je liet, hoe woest. Dit was de grootste stad van Luchtstrook 1 en de dichtstbevolkte van heel Oceanië, van de Semi-Autonome Zone Shetland tot de Argentijnse Economische Regio. Julia vond nog altijd dat ze bofte dat ze hier kon wonen, geboren als ze was in een SAZ, tussen de koeien en de kampen.

Terwijl zij uit het raam zat te staren, was de zaal volgelopen en was de mannengeur van Smith opgegaan in een algehele walm van vuile was, slechte adem en goedkope zeep. Op de gezichten van sommige mensen begon zich ter voorbereiding op de Haat al verontwaardiging af te tekenen. Het was altijd vreemd om ze zo boos naar een leeg telescherm te zien kijken en sneren. Zoals altijd was Julia bang dat het ditmaal niet zou lukken, dat ze wel zouden proberen woedend te worden, maar het beschaamd moesten opgeven of simpelweg in lachen zouden uitbarsten. Dan stelde ze zich altijd voor dat zij vol heilige verontwaardiging zou opstaan om de lachers de les te lezen. In werkelijkheid zou ze zelf de eerste zijn die de slappe lach kreeg.